

Tiesās notiekošais, kad personīgi ar to nesaskaramies, saglabā ap sevi tādu kā misticisma auru. Lai arī likums visiem ir viens, tomēr tā smalkākās nianse reizēm atklājas tikai procesā.

Pašvaldības tiesas procesos bieži ir prasītājas, bet nereti arī atbildētājas

Lielākoties mums, kuriem nav juridiskās izglītības, ir visai grūti apjaust ticamāko "spēles" iznākumu. Nepatīkamais, tomēr galējās konfliktu situācijās tik vajadzīgais risinājums - tiesas ceļš - skar ne tikai individu savstarpējās saķeršanās, valsts pienākumu aizstāvēt savus iedzīvotājus, vērtējot noziedzīgos nodarījumus, bet arī vietvaras. Lielo pārmaiņu skrējienā, pirms septiņi vēsturiskā Cēsu rajona novadi no 1.jūlija būs apvienojušies vienā, "Druva" nolēma izziņāt, par kādiem jautājumiem pašvaldībām visbiežāk nākas tiesāties.

Būvniecības ligas

Kā vienu no galvenajiem iemesliem, kādēļ speciālistiem nākas doties pārstāvēt vietvaras intereses tiesā, Cēsu novada pašvaldības administrācijas vadītājs Atis Egliš-Eglītis min sarežģītumus būvniecības projektos. Te jāpaskaidro, ka pašvaldība šajos tiesas procesos mēdz būt prasītāja, bet nokļūst arī atbildētāja lomā. Lai gan ievērojamā apjoma dēļ precīzi dati no pašvaldības arhīva nebija pieejami, administrācijas vadītājs apliecināja, ka patlaban aktuālie tiesas procesi arī saistīti ar būvniecības līgumu izpildi, Būvvaldes pieņemto lēmumu un izdoto būvatļauju likumību, kā arī darba tiesiskie strīdi. Pēdējos pašvaldība gan ir kā pieaicinātā persona.

A.Egliš-Eglītis nesliecas atzīt kādu noteiktu jautājumu loku, kur pašvaldībai būtu grūtāk aizstāvēt savas intereses. "Visas lietas ir sarežģītas," rezumē administrācijas pārstāvis, norādot, ka, viņaprāt, konflikti galvenokārt rodas divos gadījumos: vai nu tiek apstrīdēti pašvaldības izdotie/pieņemtie lēmumi, piemēram, aizliegums atvērt jaunu azartspēļu vietu; vai arī kādu līgumu nepildīšanas dēļ. "Nemot vērā, ka pašvaldībai jā rūpējas par publiskā finansējuma izlietojuma efektivitāti un līgumu īstenošanu, tas arī ir viens no galvenajiem strīdus avotiem."

Procesi vēl no zemes reformas

Amatas novada pašvaldībai patlaban aktīvas tiesvedības ir ne daudz vairāk kā desmit, kuras, visticamāk, tiks pārņemtas jaunā novada pārziņā, secināms no šīs pašvaldības izpilddirektora Māra Timermaņa sacīta. "Lietu stāvoklis gan ir *kustīgs* - var mainīties arī vēl līdz 1.jūlijam. Turklāt nevar izslēgt gadījumus, kad personas, kas nav panākušas sev vēlamu lietu ierosināšanā vai rezultā-

tā, mēģinās to darīt jaunajā situācijā."

M.Timermanis arī atzīst, ka ir "lietas "ar kājām" vēl no vecajiem zemes reformas laikiem", prognozējot - visticamāk, arī jaunajā, lielākajā novadā, kas izveidosies pēc 1.jūlija, tās tik drīz nenoslēgsies. Apsūņotās lietas ir saistītas pamatā ar trauksmaino privatizācijas periodu - joprojām palikuši nepārņemtie īpašumi ar piešķirtām lietošanas tiesībām, kurām likumdevējs nav paredzējis noilgumu. Piemēram, joprojām atvērta lieta par īpašumtiesību atzīšanu uz vairākām ēkām, bet ir vai nu jau pazaudēti pierādījumu dokumenti, vai arī lieta nu jau būtu jāpārņem mantiniekiem un process vēl vairāk ievilcīs.

Atgriežoties pie aktīvajām tiesvedībām - neskarot bāriņtiesu, kur patlaban aktuālas kādas septiņas lietas, pašvaldības izpilddirektors min sešus dažādus virzienus, kuros pašvaldība piedalās tiesvedībās. Par būvniecības jautājumiem šeit gan ir atvērta tikai viena civillieta un viena administratīvā pārkāpuma lieta. Arī Administratīvo pārkāpumu komisijas darbu šobrīd skar tikai viena aktīva tiesvedība, taču pērn - 2020.gadā - bijis ap 30 tiesā vērtētām pārkāpuma lietām. Aptuveni piecas līdz astoņas lietas vienlaikus parasti saistītas ar parādu piedziņu par komunālajiem maksājumiem (pašvaldība - prasītājs). Kā atsevišķi gadījumi atzīmējami arī patlaban atvērtās tiesvedības par pašvaldības darbinieka atjaunošanu amatā (pašvaldība - atbildētājs), par īpašumtiesību atzīšanu uz ēku šīs zemes īpašniekam (šajā lietā pašvaldība atbild kopā ar valsti Valsts ieņēmumu dienesta personā), kā arī vietvara līdz ar sociālo pakalpojumu nodrošinātāju ir atbildētāji kādas privātpersonas sūdzībā par finanšu norēķiniem (personai uz vietas izsniegto pensijas apmēru) un aprūpes kvalitāti (ēdināšanu un citiem pakalpojumiem) iestādē.

Starp pēdējos piecos gados pabeigtajiem procesiem M.Timermanis min tiesvedību ar uzņēmumu "Cēsu Specceltnieks" par tobrīd nepabeigtajiem celtniecības darbiem un līguma laušanu (Skujenes ūdenssaimniecība), tiesāšanās ar nu jau likvidēto uzņēmumu "Glītāk" par Nītaures pirts rekonstrukciju, lietu ar uzņēmumu "LMT" un vēl kādu privātpersonu par Mālnieku torņa nodošanu ekspluatācijā, kā arī vēl pāris civillietas par materiālo zaudējumu nodarīšanu pašvaldības mantai jeb zādzībām. "Jāatzīst, arī par servitūtu noteikšanu ik pa laikam parādās lietas, kad īpašnieki tomēr nevar savā starpā vienoties."

Amatas novada domes deputāts un pašvaldības izpilddirektors gan apliecina, ka šoreiz esošā vietvara nav vērsusies Satversmes tiesā ar pieteikumu par administratīvo reformu, kā tas bija 2009. gadā, taču piemetina: "Sekojam līdzti notikumu gaitai."



Parādu piedziņa

Izņemot pāris gadījumu, lielajā Priekuļu novadā aktuālas prasības galvenokārt par parādu piedziņu, liecina pašvaldības Juridiskās nodaļas vadītāja Initas Jansones apkopotie dati 2020.gada nogalē. "Lielākais skaits ir lietu kategorijā par parādu piedziņu: gan nekustamā īpašuma nodokļa parādi, gan īres, komunālo pakalpojumu maksājumu parādi," skaidro juriste, apstiprinot, ka visos šajos gadījumos pašvaldības prasījumi arī tiek apmierināti. Viņa atklāj, ka pēdējo trīs gadu laikā bijušas 94 lietas attiecībā uz parādu piedziņu, pieļaujot - pavisam neliels skaits šo procesu varētu pāriet uz jaunveidoto Cēsu novadu.

Attiecībā par pārējām strīdus jautājumu kategorijām I.Jansone min divas lietas par darba tiesisko attiecību izbeigšanu (abas ir izbeigtas ar izlīgumu), vienu lietu par personas datu aizsardzību (prasība pret pašvaldību pilnībā noraidīta), divas lietas saistībā ar īpašumiem (viena prasība pret pašvaldību noraidīta, otra - atsaukta), kā arī divas lietas par robežu strīdiem, kur pašvaldība piedalās kā trešā persona.

Komentējot līdzšinējo tiesu pieredzi, pārstāvēt pašvaldību, speciāliste atzīst, ka tiešām ir jūtams, kā tiesu reforma un līdz ar to ieviestās lietu izskatīšanas dažādos tiesu namos Vidzemē paātrina izskatīšanas termiņus, tomēr vienlaikus vietvarām kā dalībniekiem tas radījis papildu izdevumus un laiku, lai nokļūtu līdz tiesai Alūksnē, Gulbenē vai Madonā.

Arī Līgatnes novada domes Kancelejas vadītāja, juriste Ilze Goba "Druvai" atzina, ka lielāko daļu un arī tādu kā bezspēcības sajūtu tiesvedībās veido tieši parādu piedziņas procesi. "Tas ir nebeidzams process - es kā jurists parādu dēļ izlieku viņus no mājokļa, bet tad ir dzīvokļu rindas un Sociālais dienests viņus atkal liek iekšā," tipisku situāciju ilgākā laika nogrieznī ieskicē pašvaldības juriste. Lai gan ar nelielu skepsi, tomēr viņa liek cerības, ka

šo riņķa danci mazinās būtiski palielinātais garantētā minimālā ienākuma līmenis. Arī tas gulstas uz pašvaldības pleciem, taču I.Goba piekrīt - teorētiski tagad trūcīgo un maznodrošināto personu komunālo maksājumu parādiem nevajadzētu tā pieaugt, taču reālajā dzīvē to novērtēt varēs tikai pēc laika.

Mazāk tiesvedību

Retāk saskarsmē ar tiesām nonākušas Pārgaujas un arīdzan Jaunpiebalgas novada pašvaldības, liecina "Druvai" sniegtā informācija. Atsaucoties uz juristu apkopotajiem datiem par pēdējiem pieciem gadiem, Pārgaujas novada pašvaldības sabiedrisko attiecību speciāliste Iluta Balode ziņo - kopš 2016.gada kopumā bijuši vien deviņi procesi. 2016.gadā noslēgta kāda lieta saistībā ar nekustamā īpašuma atjaunošanu, savukārt laikā no 2017. līdz pat 2019.gadam noritējusi tiesvedība par kādas būves atzīšanu "par vidi degradējošu un bīstamu" (iztiesāta visās trīs instancēs). Aizpērn pabeigti divi procesi par parādu piedziņu un iesākts, bet joprojām nepabeigts process par kopīpašuma sadali. Savukārt 2020.gadā izdevies noslēgt kādu procesu par nekustamā īpašuma apgrūtinājumiem, taču iesāktas trīs lietas parādu piedziņas jomā.

Arī Jaunpiebalgas vietvarai mazāk bijusi darīšana ar tiesām un patlaban pat neesot nevienas aktīvas tiesvedības, "Druvai" apliecināja domes priekšsēdētājs Laimis Šavējs. Viņš gan apstiprina - ja ir bijuši procesi, tie, līdzīgi kaimiņiem, arī šeit pārsvarā bijuši saistīti ar parādnieku līgām. Tomēr novada priekšsēdētājs teic, ka arī parādnieku ir tik maz, ka nav novērojamas kādas tendences negodprātīgi izmantot pašvaldības resursus. "Pamatā jau viņi tomēr cenšas paši risināt," novērojums dalās L.Šavējs.

Tāpat arī Vecpiebalgas pašvaldība pēdējos gados nav bijusi iesaistīta daudzos tiesas procesos, lai gan precīzi apkopotu informāciju pandēmijas saspringtajā laikā nebija iespējams gūt. Pašvaldības

izpilddirektore Lelde Burdaja stāsta, ka pēdējos trīs gados vietvara bijusi iesaistīta vismaz četrās tiesvedībās. Divas saistītas ar darba tiesiskajām attiecībām, kas atrisinātas vienošanās jeb izlīguma ceļā, un divas - ar iepirkumu procedūru. Par tām rezultāta vēl nav, taču, visticamāk, līdz jūlijam procesi būs noslēgušies. "Kopumā no savas puses cenšamies strīdus risināt bez tiesas starpniecības, lai gan ir nācies ne reizi vien šādu iespēju apsvērt," pašvaldības administrācijas pozīciju skaidro L.Burdaja.

Pēc apvienošanas lielas pārmaiņas neprognozē

Vairums pašvaldības speciālistu sliecas teikt, ka nekādas ievērojamas pārmaiņas konfliktu risināšanā tiesas ietvaros nesagaida arī pēc administratīvi teritoriālās reformas ieviešanas dzīvē. Pašreizējās Cēsu novada pašvaldības administrācijas vadītājs Atis Egliš-Eglītis pauž pārliecību, ka nevajadzētu kaut kam būtiski mainīties, ja vien jaunā "pašvaldība un dome ievēros tiesiskos aktus, pieņemot lēmumus un organizējot darbu". Arī Priekuļu novada pašvaldības Juridiskās nodaļas vadītāja Inita Jansone uzskata, ka ATR neradīs būtiskas izmaiņas to konfliktu risināšanā, kuros ir iesaistīta vietvara.

Vienīgi Vecpiebalgas novada pašvaldības izpilddirektore Lelde Burdaja pieļauj, ka ATR rezultātā jaunizveidotās lielās pašvaldības Latvijā "tiesām būs ar tik augstu juridisko kapacitāti un strīdīgie jautājumi - piemēram, darba tiesiskie jautājumi, iepirkumi, līgumsaistības - būs tik labi sakārtoti, lai iesaistītajām pusēm nebūtu pamata strīdiem". Tomēr kopumā un arīdzan cilvēcīgi L.Burdaja teic - grūti to prognozēt, jo strīdi ir ļoti individuāli un viss ir atkarīgs no konfliktējošām pusēm. "Ja iedzīvotājs, darbinieks vai uzņēmums būs ar kaut ko neapmierināts un vēlēsies savu taisnību panākt tiesas ceļā, tad nav nozīmes, cik liela vai maza ir pašvaldība. Un otrādi - ja pašvaldībai nāksies saskarties ar, piemēram, negodprātīgu uzņēmēju, tad arī tā joprojām būs spiesta iesaistīties tiesas procesos." □

Lappusi sagatavoja
LĪGA SALNĪTE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds